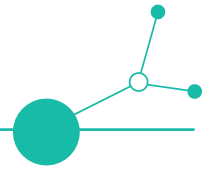

ALTERNATÍV ÉLELMISZERHÁLÓZATOK MAGYARORSZÁGON

Rövid jelentés összefoglaló

Food4CE

Felelősségi nyilatkozat

Az ebben a dokumentumban kifejtett nézetek és vélemények kizárólag a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Interreg Central Europe nézeteit. Az Európai Unió és az Irányító Hatóság nem tehető felelőssé a dokumentum tartalmában található hibákért vagy hiányosságokért.

Bár minden erőfeszítést megtettek a jelen dokumentumban szereplő információk pontosságának biztosítása érdekében, a szerzők és a Food4CE konzorcium bármely más résztvevője nem vállal semmiféle kifejezett vagy hallgatóságos garanciát, beleértve, de nem kizárólagosan az eladhatóságra és a meghatározott célra való alkalmasságra vonatkozó garanciákat.

A Food4CE konzorcium és tagjai, beleértve vezetőiket, alkalmazottaikat és megbízottaikat is, nem felelősek a jelen dokumentumban található pontatlanságokért vagy kihagyásokért. Továbbá a Food4CE konzorcium és tagjai nem vállalnak felelősséget semmilyen közvetlen, közvetett vagy következményes veszteségért vagy kárért, amely a jelen dokumentumban szereplő bármely információ vagy tanács felhasználásából vagy az arra való támaszkodásból ered.

SZERZŐK

Közreműködők		
A szerző típusa	Név	Szervezet (rövid név, mint az AF-ben)
Fő szerző	Hitka Géza	MATE
Közreműködő	Kenesei György	MATE
Közreműködő	Horváth-Mezőfi Zsuzsanna	MATE

Szerzői jogi üzenet

©Food4CE konzorcium. E dokumentum tartalma a Food4CE Konzorcium eredeti munkája, hacsak másképp nem rendelkezik. A korábban közzétett anyagokat és mások munkáját megfelelő idézéssel ismertetik. E dokumentum sokszorosítása a forrás megfelelő feltüntetésével engedélyezett.

Tartalomjegyzék

1. ÖSSZEFOGLALÓ	3
2. ALTERNATÍV ÉLELMISZERHÁLÓZATOK (AFN-EK) MAGYARORSZÁGON	4
2.1. KUTATÁS ÁTTEKINTÉSE	4
2.2. A FEJLETT AFN-EK ÉRTÉKELÉSE	5
2.2.1. TÁROLÁSI MÓDSZEREK	6
2.2.2. FORGALMAZÁSI CSATORNÁK	6
2.2.3. A LEGFONTOSABB VÁSÁRLÓK	6
2.2.4. MARKETING CSATORNÁK	7
2.2.5. ÉRTÉKJAVASLAT	7
2.2.6. KULCSPARTNEREK	7
2.2.7. PIACI JELENLÉT	8
2.3. AZ AFN-EK KIHÍVÁSAI ÉS LEHETŐSÉGEI	8

www.interreg-central.eu/food4ce/

Food4CE

1. Összefoglaló

A magyarországi Alternatív Élelmiszerhálózatokat (AFN) a helyi és szezonális termékekre helyezett hangsúly jellemzi. Az elsődleges cél a termelők és a fogyasztók közötti távolság csökkentése, ezáltal a helyi mezőgazdaság támogatása és a távolsági élelmiszer-szállítással járó szén-dioxid-kibocsátás csökkentése. A legfontosabb gyakorlatok közé tartozik a közvetlen értékesítés a termelői piacokon keresztül, az éves tagdíjas CSA programok (Közösség által támogatott mezőgazdaság) és a helyi élelmiszer-kiszállítási szolgáltatások. Ezek a hálózatok gyakran a biogazdálkodásra és a fenntartható gyakorlatokra összpontosítanak, elősegítve az egészségesebb étkezési szokásokat és a környezetvédelmet.

A magyarországi AFN-ek logisztikai szempontjai eltérőek, a hagyományos és az innovatív megoldások keverednek. A tárolási gyakorlatok változatosak, az egyszerű raklapos és polcos tárolástól kezdve a kifinomultabb kialakításig, a működés nagyságrendjétől függően. A szállítási logisztika a személygépkocsik, a kis furgonok és egyes esetekben a külső logisztikai szolgáltatókkal való együttműködés kombinációját jelenti. Az olyan kihívások, mint a termelés szezonális ingadozása és a változó kereslet, befolyásolják az AFN-ek képességét a folyamatos ellátás fenntartására és az elosztás optimalizálására.

Hatékonyáguk növelése érdekében a magyarországi AFN-eknek több kulcsfontosságú területtel kell foglalkozniuk. Az ellátási lánc konzisztenciája komoly gondot jelent, mivel a termelés szezonális jellege és számos művelet kis léptéke ellátási zavarokhoz és hatékonysági hiányosságokhoz vezethet. A termelők közötti jobb koordináció és a jobb logisztikai tervezés elengedhetetlen az ellátás stabilizálásához és a fogyasztói kereslet megbízhatóbb kielégítéséhez.

A technológiai integráció egy másik kritikus fejlesztési terület. A készletgazdálkodás, a rendelésfeldolgozás és a forgalmazás digitális eszközeinek alkalmazása jelentősen növelheti a működési hatékonyságot. Az Alternatív Élelmiszerhálózatoknak azonban a költségkorlátok és a korlátozott műszaki szakértelem miatt kihívásokkal kell szembenéznie e technológiák bevezetése során. Ezeknek az akadályoknak a leküzdése döntő fontosságú a műveletek méretnövelése és a folyamatok korszerűsítése szempontjából.

Végül pedig létfontosságú szerepet játszik a kormányzati támogatás és a politikai érdekérvényesítés az AFN-ek növekedésében. A pénzügyi, illetve pályázati támogatásokhoz valamint a megfelelő szabályozásokhoz való hozzáférés segíthet a logisztikai kihívások kezelésében és a fenntartható gyakorlatok előmozdításában. A helyi élelmiszer-rendszerek iránti fokozott figyelem és támogatás szintén növelheti az AFN-ek iránti keresletet és támogatást, ami szintén hozzájárulhat sikerükhöz.

Összefoglalva, a magyarországi AFN-eket a helyi, fenntartható élelmiszerrendszerekre, a változatos logisztikai gyakorlatokra és a közösségi szerepvállalásra való összpontosítás jellemzi. Az ellátási lánc következetességével, a technológiai fejlődéssel és a kormányzati támogatás biztosításával kapcsolatos kihívások kezelése alapvető fontosságú e hálózatok folyamatos növekedése és hatékonysága szempontjából.

A Food4CE projektről:

A Food4CE az INTERREG Közép-Európa program által finanszírozott európai projekt, amelynek célja az Alternatív Élelmiszerhálózatok (AFN-ek) támogatása a fenntartható és rugalmas élelmiszer-ellátási rendszerek létrehozására irányuló erőfeszítéseikben. A Food4CE keretében 5 helyi és 1 transznacionális innovációs központ (IH) jön létre, amelyek az AFN-ek logisztikai hatékonyságának növelésére összpontosítanak innovatív eszközök és megoldások kifejlesztése révén.

A projekt keretében két innovatív eszköz, a Tudásátadási Platform és a Kapcsolatteremtési Platform kerül kifejlesztésre. Az előbbi a legjobb logisztikai gyakorlatok és megoldások megosztására, míg az utóbbi új B2B logisztikai megoldások és szolgáltatások létrehozására szolgál. A cél a különböző régiók és szereplők közötti tudásátadás és csere megkönnyítése, valamint egy egyedülálló kölcsönös támogató hálózat létrehozása a közép-európai AFN-ek számára.

A Food4CE továbbá közösen kidolgozott regionális cselekvési terveket nyújt az egyes részt vevő régiók számára, valamint transznacionális (CE) politikai iránymutatásokat az AFN-ek támogatására. A projekt célja egy fenntartható és tartós AFN-támogatási mechanizmus létrehozása, amely a projekt befejezése után is tovább működik.

A Food4CE projekt célja, hogy helyi és transznacionális innovációs központok létrehozásával, valamint innovatív eszközök és megoldások kidolgozásával elősegítse a különböző szereplők és régiók közötti tudásátadást és együttműködést, ami ezáltal fenntarthatóan és hosszú távon képes támogatni az AFN-eket törekvéseikben.

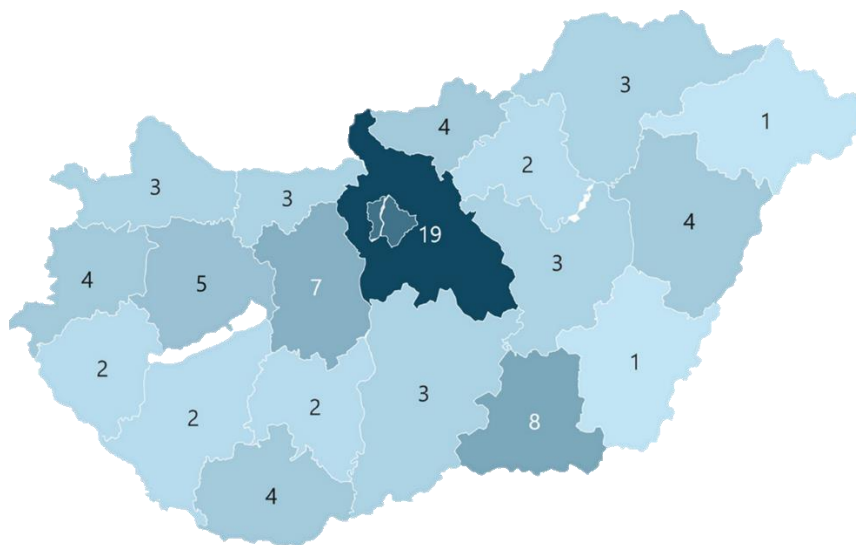
2. Alternatív Élelmiszerhálózatok (AFN-ek)

Magyarországon

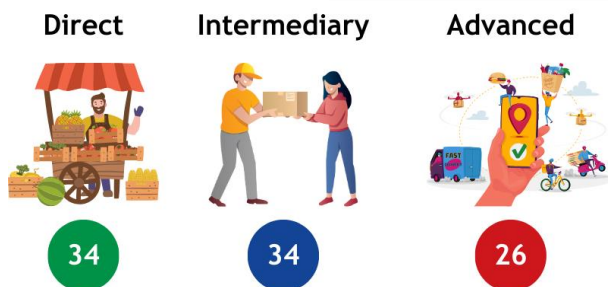
2.1. Kutatás áttekintése

A Magyarországon azonosított AFN-ek száma 94, amelyek közül a legtöbb Közép-Magyarországon található (33). Ez a régió magában foglalja a fővárost, Budapestet és Pest megyét.

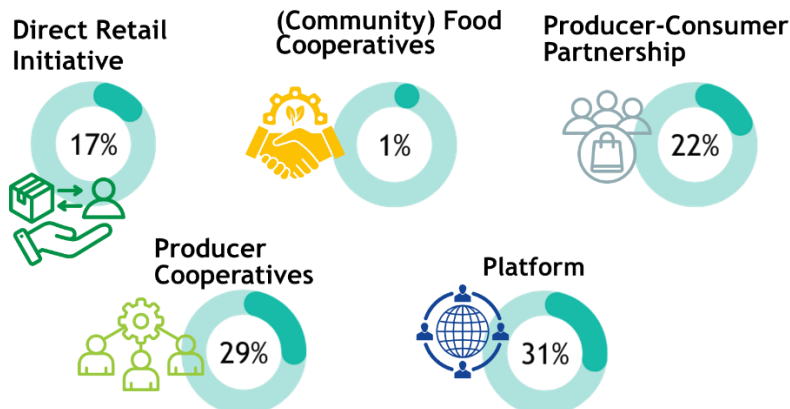
Földrajzi elhelyezkedés

A felsorolt AFN-ek közül 34 (36%) a **közvetlen**, 34 (36%) a **közepesen fejlett** és 26 (28%) a **fejlett** kategóriába sorolható a komplexitás szintje alapján. A termékválaszték szisztematikusan három különböző kategóriába lett sorolva: **tartós**, **hűtést igénylő** és **fagyasztott termékek**. Mindegyik kategória a termékek változatos skáláját foglalta magában, beleértve a zöldségeket, gyümölcsöket, tojást és tejtermékeket, húst és halat, különböző helyettesítő termékeket, késztermékeket, pékárukat, készételeket, italokat és egyéb (nem élelmiszer) termékeket.

A kutatás során az AFN-ek 5 formája került azonosításra. **A közvetlen kiskereskedelmi kezdeményezés** esetében a termékeket közvetlenül a termelőtől közvetítők nélkül értékesítik a vásárlóknak. Ez a közvetlenül a fogyasztóknak szóló modell lehetővé teszi a gazdálkodók számára, hogy megkerüljék a hagyományos értékesítési csatornákat, és a termékeikből származó nyereségből többet tartsanak meg. **A (közösségi) élelmiszer-szövetkezetek** olyan közösségi alapú, tagok tulajdonában lévő élelmiszerboltok, amelyek a helyi és bioélelmiszereket helyezik előtérbe. Az élelmiszer-szövetkezetek tagjai általában tagsági díjat fizetnek, és beleszólásuk van az üzlet működésébe, beleértve azt is, hogy milyen termékeket tárolnak, hogyan árazzák be őket, és hogyan osztják fel a nyereséget. **A termelő-fogyasztó partnerség** közvetlenül összekapcsolja a gazdálkodókat a fogyasztókkal, akik hajlandóak megosztani a gazdálkodással járó kockázatokat és előnyöket. A fogyasztók támogatják a termelő tevékenységét, például éves fix díjakkal, és a termék elérhetőségétől (betakarítási szezon stb.) függően részesedést kapnak a termelő termékeiből. **A termelői szövetkezetek** esetében a termelő más termelőkkel együttműködik a termékek előállítására/feldolgozására/forgalmazására/eladására/értékesítésére érdekében. Végül a **platform** összegyűjti a termelőket, akik a saját termékeiket és más termelők termékeit forgalmazzák/értékesítik/terjesztik.

A leggyakoribb forma - 29 AFN esetében - a platform volt, ezt követte a termelői szövetkezet (27) és a termelő-fogyasztó partnerség (21). A (közösségi) élelmiszer-szövetkezet csak egy AFN esetében fordult elő.

2.2. A fejlett AFN-ek értékelése

Az elemzés során 16 darab fejlett AFN került kiválasztásra, mivel az ő gyakorlatuk nagyobb valószínűséggel válhat mások számára is jó-gyakorlati példává. Fontos megjegyezni, hogy a magas komplexitási szint olyan AFN-ekre vonatkozik, amelyek saját online platformmal rendelkeznek a termékek értékesítéséhez, és saját járműveiken vagy logisztikai szolgáltatóikon keresztül kínálnak kiszállítást. Az általunk megkérdezett AFN-ek fontosnak tartják a termékek eredetének nyomon követését, a termékek szállításának optimalizálását, a közvetítők számának csökkentését, a tisztességes árképzés biztosítását, a helyi termékek kínálását a közeli vásárlóknak és a helyi termelők támogatását.

2.2.1. Tárolási módszerek

Az alternatív élelmiszerhálózatok (AFN-ek) számos tárolási módszert alkalmaznak a különböző élelmiszer-kategóriák esetében. A gyümölcsök és zöldségek többségét polcokon tárolják, ami a friss termékekkel történő ellátásra való odafigyelést tükrözi. A tojásra és a tejtermékekre a rájuk vonatkozó eltérő követelmények miatt a tartós (polcstabil) és a hűtött tárolási módokat alkalmazzák. A húsok és a halak hasonló mintát követnek, egyes termékeik hűtést igényelnek, míg mások nem. A legtöbb helyettesítő és tartós termék polcstabil, ami hosszabb eltarthatóságra utal, és a pékáruk is többnyire hűtést nem igénylő termékek, ami arra utal, hogy azonnali fogyasztásra szánják őket. **A fagyasztott élelmiszerek alacsony száma az összes kategóriában rávilágít arra, hogy a fogyasztók a friss, mindennapi termékeket részesítik előnyben, de a logisztikai nehézségekre is utalhat alacsony részesedésük.**

2.2.2. Forgalmazási csatornák

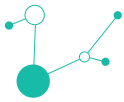
Magyarországon különböző értékesítési csatornákat használnak. A 6 meghatározott forgalmazási mód közül a **saját kiszállítás** a legelterjedtebb, átlagosan 35%-kal. Ez arra utal, hogy a megkérdezett AFN-ek inkább a saját értékesítési csatornáik ellenőrzését és a nagyobb hozzáfértést részesítik előnyben. **A saját átvétel** szintén jelentős, átlagosan 28%-os arányt képvisel, amelyet a **csomagküldő szolgálat általi kézbesítés** követ (19%). **A termelői bolt a termelői telephelyen** az AFN-ek 10%-ánál fordul elő, a **piaci stand** pedig 12%-nál. **Az útmenti értékesítés** meglehetősen jelentéktelen szerepet játszik az értékesítési csatornában, mivel kevesebb mint 1% használja ezt az eszközt.

2.2.3. A legfontosabb vásárlók

Az alternatív élelmiszerhálózatokkal (AFN) kapcsolatos fogyasztói preferenciák középpontjában az íz és az aroma, a minőség és a frissesség, valamint az élelmiszertermelőkkel való személyes kapcsolat áll. Ezzel szemben az etikus gyakorlatok és a szállítás távolsága kevésbé volt prioritás. A megkérdezett AFN-ek célvásárlói sokszínűek és dinamikusak. A fő vásárlói csoportot a magánfogyasztók alkotják, akik átlagosan 69%-ot képviselnek. Ezzel szemben az élelmiszeripari vállalatok kisebb, 2%-os részt foglalnak el, ami azt jelzi, hogy ez a csoport nem az AFN-ek elsődleges célcsoportja. A kiskereskedők, a nagykereskedők és a szállodák mérsékelt, 14%-os, 7%-os, illetve 10%-os átlaggal rendelkeznek. Ez azt mutatja, hogy az AFN-ek különbözőképpen támaszkodnak ezekre a csatornákra.

2.2.4. Marketing csatornák

Az alternatív élelmiszerhálózatok számára a legkritikusabb tevékenység a marketing és a reklám, amit az AFN-ek 69%-a meg is erősített, ezt követi a logisztika és a raktározás, amit 63%-uk tart rendkívül fontosnak. Az AFN-ek különböző módokat találtak arra, hogy a helyi termékek népszerűsítése érdekében szélesebb piacot érjenek el. A legtöbbet használt csatorna a **közösségi média** 52%-kal. Az AFN-ek által preferált egyéb fontos csatornák közé tartoznak: **saját honlap** (17%), **közvetlen reklám** (15%) és **online reklám** (11%). Ezek a számok azt jelzik, hogy a digitális és offline ügyfélkapcsolat/interakció közötti egyensúly eltolódik az online kapcsolatfelvétel irányába. A fennmaradó 7 csatorna (e-mail, újság, TV, rádió, levél, online hirdetések, egyéb) népszerűsége általában véve úgy tűnik, hogy az utóbbi időben csökkent, ezek viszonylag elmaradott formák, így egyértelmű, hogy az AFN-ek igyekeznek lépést tartani az újításokkal és a trendekkel.

15%

51%

17%

2.2.5. Értékjavaslat

Az értékteremtés szempontjából a kommunikáció a legfontosabb erőforrás az alternatív élelmiszerhálózatok esetében. Ez kihangsúlyozza az egyértelmű és hatékony kommunikáció szükségességét a fogyasztókkal való kapcsolatteremtés és az AFN-termékek értékének közvetítése érdekében. A forgalmazási csatornák és a motiváció szintén létfontosságúak, ami azt jelzi, hogy a termékek fogyasztóhoz való eljuttatásának módja és az e törekvések mögötti lendület kulcsfontosságú az AFN-ek sikere szempontjából. További jelentős erőforrások közé tartoznak a fogyasztói igények, a know-how, a humán erőforrások és a termelési létesítmények, amelyek tükrözik az értékjavaslatok fenntartásához és javításához szükséges sokféle elemet.

Összességében az AFN-ek a **fogyasztókkal való közvetlen kapcsolattartást** és a **hatékony forgalmazást** helyezik előtérbe, amelyet motivált csapatok és megfelelő létesítmények támogatnak, miközben kevésbé támaszkodnak olyan speciális erőforrásokra, mint a szabadalmak és a tanácsadás.

2.2.6. Kulcspartnerek

A **helyi gazdálkodók** az alternatív élelmiszerhálózatok (AFN-ek) elsődleges stratégiai partnerei, kiemelve a helyben beszerzett élelmiszerekre való nagyfokú támaszkodást. Az élelmiszer-ellátási láncban jelentős szerepet játszanak az **informatikai platformok** és a **kiskereskedők** is. Emellett a **szállítási és logisztikai szolgáltatók**, valamint az **élelmiszer-feldolgozók** is jelentős partnereknek tekinthetők.

2.2.7. Piaci jelenlét

Az alternatív élelmiszerhálózatok piaci jelenléte Magyarországon egyre növekszik, amit a fenntartható és helyi forrásból származó élelmiszerek iránti növekvő érdeklődés hajt. Ezek a hálózatok, beleértve a közösség által támogatott mezőgazdaságot, a termelői piacokat és az élelmiszer-szövetkezeteket, egyre inkább előtérbe kerülnek, mivel a fogyasztók a hagyományos élelmiszerrendszerek alternatíváit keresik. A magyarországi AFN-ek a helyi termelésre, a közvetlen értékesítésre és a környezeti hatások minimalizálására összpontosítanak, ami hozzájárul a piacon való növekvő ismertségükhöz és jelentőségükhöz. Az olyan kihívások ellenére, mint a korlátozott fogyasztói tudatosság és a logisztikai akadályok, az AFN-ek a minőséget, a frissességet és az élelmiszertermelőkkel való személyes kapcsolatot értékelő fogyasztók megszólításával kivívják helyüket az élelmiszer-kereskedelemben.

2.3. AZ AFN-ek kihívásai és lehetőségei

Az alternatív élelmiszerhálózatok Magyarországon jelentős kihívásokkal szembesülnek, mint például a fogyasztók korlátozott tudatossága, infrastrukturális és logisztikai nehézségek, szabályozási akadályok és a forrásokhoz való korlátozott hozzáférés, ugyanakkor jelentős lehetőségeket is kínálnak. Az AFN-ek ösztönözhetik a helyi gazdasági fejlődést, elősegíthetik a környezeti fenntarthatóságot, és szorosabb közösségi kapcsolatokat alakíthatnak ki. Emellett a friss, helyben beszerzett élelmiszerek biztosításával javítják az egészséget és a táplálkozást, valamint az élelmiszerrendszer decentralizálásával és diverzifikálásával hozzájárulnak a nagyobb rugalmassághoz és élelmiszerbiztonsághoz. E kihívások kezelésével az AFN-ek fontos szerepet játszhatnak a fenntarthatóbb és ellenállóbb helyi élelmiszerrendszerek létrehozásában.

Ez a jelentés rávilágít az alternatív élelmiszerhálózatok felemelkedésére és társadalmi-gazdasági előnyeire Magyarországon, valamint bemutatja a helyi gazdaságokhoz és közösségekhez hozzájáruló különböző szereplőket és gyakorlatokat. A Food4CE projekt kulcsszerepet játszott az AFN-ek érdekeltjei közötti együttműködés és innováció előmozdításában. Az előrelépés ellenére továbbra is fennállnak olyan kihívások, mint a méretezés, a piacra jutás és a szabályozási támogatás, és további együttműködésre és szakpolitika-fejlesztésre van szükség a magyarországi élelmiszerrendszerek fenntarthatóságának és ellenálló képességének biztosítása érdekében.